

Asia: VN/1453/2025

Lausuntopyyntö pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Toimiala- ja etujärjestö

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

-

LAUSUNTO

-

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

1) Huomioita pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman taustalla olevista vaihtoehtoisista skenaarioista (suunnitelman luku 2)

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta.

Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksessa esitetyt vaihtoehtoiset skenaariot (Suomi edellä, Markkinat edellä, Ympäristö edellä ja Yhteiskunta edellä) muodostavat hyödyllisen taustan ilmastolain mukaisten päästövähennystavoitteiden arvioinnille. Kuten luonnoksessa todetaan, mikään skenaarioista ei edusta todennäköistä tulevaisuuden kuvaa, vaan niissä pyritään pikemminkin kuvaamaan ääriskenaarioita määrittämällä erilaisia painotuksia. Kaikki skenaariot paitsi Suomi edellä -skenaario saavuttavat ilmastolain mukaiset kokonaispäästövähennystavoitteet, ja hiilineutraalius 2035 toteutuu Ympäristö edellä -skenaariossa.

Kaikissa tarkastelluissa skenaarioissa puhdas energia, sähköistyminen, digitalisaatio ja kiertotalous ovat pitkän aikavälin keskeisiä kehityssuuntia. Keskeisimmät erot skenaarioiden välillä liittyvät siihen, tehdäänkö siirtyä ensisijaisesti markkinaehtoisesti vai vahvan sääntelyohjauksen avulla, kuinka paljon nojataan teknisiin hiilinieluihin ja kuinka voimakkaasti ohjaus kohdistuu maankäyttösektorin hiilinieluun sekä ympäristö- ja aluepolitiikan tavoitteisiin.

Skenaariot osoittavat Suomella olevan realistinen mahdollisuus saavuttaa hiilineutraalisuus vuoden 2040 jälkeen, mikäli kaikilla talouden ja yhteiskunnan sektoreilla toteutetaan johdonmukaisesti tavoitteiden saavuttamista tukevia toimia. Erityisen haastava kokonaisuus on maankäyttösektori, jossa metsien käytön, hiilinielujen kehityksen ja niitä ohjaavien tekijöiden ennustettavuus on rajallinen ja jossa sekä päästö- että nieluarvioihin liittyy merkittävää epävarmuutta.

Suomen Yrittäjät katsoo, että kaikissa kehityspoluissa on välttämätöntä vahvistaa pk-yritysten investointimahdollisuuksia sekä rahoituksen ja osaavan työvoiman saatavuutta. Pienet ja keskisuuret yritykset ovat keskeisessä asemassa ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Ne tarjoavat innovatiivisia ratkaisuja esimerkiksi vähäpäästöisessä energiassa, kiertotaloudessa, digitalisaatiossa ja puupohjaisissa tuotteissa. Ilmastopolitiikalla voidaan joko vauhdittaa tai vaikeuttaa näiden ratkaisujen syntyä. Siksi politiikkatoimien tulee olla ennakoitavia, kustannustehokkaita ja markkinaehtoisia.

Ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta olennaista on nettopäästöjen eli päästöjen ja poistumien erotuksen kehitys. Vuosina 2005–2024 Suomen nettopäästöt ovat vaihdelleet välillä 35,2 Mt CO₂-ekv. ja 63,3 Mt CO₂-ekv. Vuonna 2024 nettopäästöt olivat 52,3 Mt CO₂-ekvivalenttia.

Suomi edellä -skenaariossa painottuvat energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta sekä energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukykyä tukevat investoinnit. Turvallisuusympäristön muutokset ja kansainvälisten suhteiden kiristyminen korostavat kansallisia intressejä. Teknologian kehitys, kuten energian varastointi, sähköistyminen ja kiertotalous, tukevat huoltovarmuutta ja resurssitehokkuutta. Skenaariossa Suomen kasvihuonekaasupäästövähennystavoitteet eivät toteudu, mikä kasvattaa riskiä myöhemmin tehtävistä, nopeista lisäkiristyksistä. Tällaiset jälkikäteen tehtävät nopeat lisätoimet voivat kohdistua suhteellisesti raskaammin mikroyrityksiin ja pieniin yrityksiin, joilla sopeutumis- ja investointikyky on rajallinen.

Markkinat edellä -skenaariossa päästövähennykset toteutuvat ensisijaisesti markkinaehtoisesti, ja skenaariossa hyödynnetään laajimmin teknisiä hiilinieluja, kuten bioenergian hiilidioksidin talteenottoa. Teknologian ja palveluiden vienti sekä uudet investoinnit, kuten datakeskukset ja vedyn tuotanto, vahvistavat taloutta ja tukevat vihreää siirtymää. Suomen Yrittäjät katsoo, että markkinaehtoiset ratkaisut ja teknologianeutraalit ohjauskeinot ovat keskeisiä, jotta investoinnit kohdentuvat kustannustehokkaimpiin ja vaikuttavimpiin teknologioihin.

Ympäristö edellä -skenaariossa päästöoikeuksien korkeat hinnat ohjaavat kehitystä tehokkaasti päästöjen vähennyksiin. Lähivuosien päästönvähennykset painottuvat suurelta osin energiantuotannon sektoreille sekä sähkön ja lämmön tuotantoon, joissa päästökauppa toimii tehokkaana ohjaustekijänä. Investoinnit uuteen teknologiaan ovat maltillisemmat ja teknisille nieluille jää vain hyvin pieni rooli.

Parhaassa tapauksessa ensisijaisena taloudellisena ohjauskeinona toimisi EU:n päästökauppa, ja samalla hyödynnettäisiin laajasti teknisiä hiilinieluja. Vapaakauppa, teknologianeutraali sääntely ja yritysten omat ilmastotavoitteet tukisivat puhtaiden teknologioiden ja palvelujen vientiä sekä uusia investointeja, kuten vetyratkaisuja ja datakeskuksia. Tällaisessa kehityskulussa Suomella olisi hyvät mahdollisuudet saavuttaa ilmastolain mukaiset päästövähennystavoitteet. Tämä edellyttää myös, että maankäyttösektorin hiilinielua ja -varastoja vahvistetaan johdonmukaisesti ja tekniset nieluratkaisut skaalautuvat riittävän nopeasti.

Suunnitelman sivulla 36 viitataan vertaisarvioimattoman ja vielä julkaisemattoman paperin alustaviin tuloksiin, mutta paperissa tehtyjä oletuksia ja laskelmia ei voi arvioida, koska luonnoksessa annettu linkki ei toimi. Työpaperin tulisi olla saatavilla tai viittaus siihen tulisi poistaa suunnitelmasta.

Ennustettavuutta ilmasto- ja energiapolitiikkaan

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että Suomen ilmastopolitiikka on kunnianhimoista, ja samalla reilua ja tasapainoista. Kustannustehokkaat ja oikeudenmukaiset ilmastotoimet edellyttävät riittävää ja ajantasaista tutkittua tietoa. Päästövähennyksissä viivyttely jarruttaa investointeja ja kasvattaa ilmastotoimien kokonaiskustannuksia. Merkittävä määrä Suomen ja suomalaisten yritysten kannalta tärkeitä puhtaita investointeja jäisi tekemättä, jos tutkitun tiedon mukaisia päästövähennyspolkuja ja -tavoitteita muutettaisiin jatkuvasti esimerkiksi hallitusten vaihtuessa. Markkinaehtoiset ratkaisut ja teknologianeutraalit ohjauskeinot, kuten päästöjen hinnoittelu, kohdentavat investointeja kustannustehokkaimpiin teknologioihin.

Mikro- ja pienyritysten kannalta on olennaista, että ilmastopolitiikan toimeenpano on ennakoitavaa, hallinnollisesti yksinkertaista ja johdonmukaisesti yritysten investointeja, kilpailukykyä ja vihreää kasvua tukevaa. Skenaarioita hyödynnettäessä päätöksenteon osana tulee erikseen arvioida vaikutukset eri kokosiin yrityksiin ja varmistaa, että ilmastopolitiikan mahdollisuudet ja kustannukset jakautuvat oikeudenmukaisesti.

KEITO-hankkeessa tehdyn tarkastelun perusteella yritykset haluavat panostaa vähähiilisyyteen, mutta kaipaavat ennakoitavuutta ja selkeää signaalia johdonmukaisesta poliittisesta ohjauksesta. Ilmastotoimien kokonaisuus on suunniteltava niin, että kokonaiskustannukset pysyvät hallittavina eikä yksittäisille toimialoille tai yrityksille aiheuteta kohtuuttomia seurauksia. Ailahteleva ja vaikeasti

ennakoitava ilmastopolitiikka lisää epävarmuutta ja heikentää yritysten mahdollisuuksia sopeutua kilpailukykyisesti muuttuviin vaatimuksiin.

Selkeät, johdonmukaiset ja toteuttamiskelpoiset tavoitteet ja päästövähennyspolut tukevat yrittäjien toimintaympäristön vakautta ja ennustettavuutta. Tavoitteet luovat edellytykset ja kannustimet pitkäjänteiselle investointi- ja kehitystyölle. Yritykset ja kansalaiset voivat paremmin suunnitella toimintaansa ja toteuttaa ilmastotoimia kustannustehokkaasti, kun lähtökohtana on pitkäjänteisesti sovittu yhteinen päämäärä. Kasvava kysyntä vähäpäästöisille ratkaisuille avaa uusia markkinoita myös pienemmille yrityksille.

Johdonmukainen ja ennakoitava ilmastopolitiikka vahvistaa investointien ja tuottavuuden kasvun edellytyksiä sekä tukee julkisen talouden kestävyyttä. Useilla ilmastotoimilla voidaan saavuttaa samanaikaisesti hyötyjä ilmaston, luonnon monimuotoisuuden, vesistöjen ja maaperän tilan parantamiseksi sekä yritysten kannattavuuden vahvistamiseksi.

2) Huomioita toimialakohtaisista etenemisvaihtoehdoista (suunnitelman luku 3)

Liikennesektori kattaa noin 23 prosenttia Suomen päästöistä. Tästä noin 52 prosenttia syntyy henkilöautoliikenteestä, 7 prosenttia pakettiautoista ja 35 prosenttia raskaasta liikenteestä. Linja-autoliikenteen osuus on noin 5 prosenttia. Suurin osa Suomen tavaraliikenteestä kulkee maanteitse. Pk-yrityksillä on merkittävä rooli tavara- ja henkilöliikenteen palveluiden tarjoajana. Alalla toimii yli 24 000 pientä ja keskipitkää yritystä. Niiden toimintaedellytykset vaikuttavat suoraan alueelliseen saavutettavuuteen ja koko yhteiskunnan toimintavarmuuteen.

Nopea fossiilisista polttoaineista irtaantuminen on haaste kuljetussektorille ja sitä käyttäville yrityksille. Sähköistymisellä on jo merkittävä rooli varsinkin kevyemmässä kalustossa ja jakeluliikenteessä, mutta raskaassa liikenteessä vaihtoehtoisia vähäpäästöisiä teknologioita on lyhyellä aikavälillä rajoitetusti. Esimerkiksi jakeluvelvoitteen kustannusvaikutusten tulisi kohdistua ensisijaisesti yksityisautoiluun, jossa sähköiseen liikenteeseen siirtyminen on teknologisesti ja infrastruktuuriltaan helpommin ja nopeammin toteutettavissa. Ammattiliikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien tankkaus- ja latausinfrastruktuuria tulisi kehittää liikenteen päästövähennysten vauhdittamiseksi.

Suomi on valinnut päästökaupan ulkopuolisten sektoreiden päästövähennysten pääasialliseksi kohteeksi liikenteen. Suomi on sitoutunut vähentämään kotimaan liikenteen päästöjä vähintään 50 prosentilla 2030 mennessä. Tuoreimpien skenaariolaskelmien mukaan näitä tavoitteita ei olla saavuttamassa käytössä olevin tai tähän mennessä päätetyin toimin. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman mukaan liikennesektori ei ole enää hallituksen tekemien liikenteen päästöjä lisääviä toimien vuoksi saavuttamassa perusennusteen mukaisesti sille aiemmin asetettuja velvoitteita.

Jos liikenteen päästöjen puolittaminen vuoteen 2030 mennessä epäonnistuu, tämä voi valtiovarainministeriön arvion mukaan tarkoittaa Suomelle jopa noin 80 miljoonan euron tulonmenetystä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF). Tulonmenetyksen välttääkseen hallituksen olisi joko peruttava liikenteen päästöjä kasvattavat päätöksensä tai otettava käyttöön riittävä määrä uusia liikenteen päästövähennystoimia.

Liikenteen päästövähennykset tulisi kohdistaa ensisijaisesti sellaisiin liikkumisen muotoihin, jotka ovat helpoiten korvattavissa tai sähköistettävissä ja jotka eivät vaikuta suomalaisten yritysten kansainväliseen kilpailukykyyn. Samalla on varmistettava määrätietoinen polku puhtaiden käyttövoimien edistämiseksi. Yritysten kasvumahdollisuuksia voidaan parantaa esimerkiksi kehittämällä vaihtoehtoisten käyttövoimien tankkaus- ja latausinfrastruktuuria ammattiliikenteen tarpeisiin. Tämä edistää myös liikenteen päästövähennyksiä. Kansainvälinen kilpailukykyimme pohjautuu jo nyt puhtaalle energialle, ja sitä kannattaa vahvistaa myös vientiteollisuutemme mahdollisimman puhtaalla logistiikalla.

3) Huomioita kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien kehitysnäkymistä (suunnitelman luku 4)

Energiajärjestelmän joustojen ja varastoinnin merkitys korostuu tilanteessa, jossa uusiutuvan energian osuus jatkaa kasvuaan. Erityisesti energian varastointiratkaisujen ja vetyteknologioiden edistyminen edellyttää ennakoitavaa sääntely- ja toimintaympäristöä sekä riittäviä taloudellisia kannustimia (päästöjen hinnoittelu), jotta tarvittavat investoinnit toteutuvat ajoissa ja riittävässä mittakaavassa.

4) Puuttuuko suunnitelmassa kuvattujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien joukosta joku keskeinen menetelmä (suunnitelman luku 4)?

-

5) Muita huomioita pitkänaikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Suunnitelmassa voisi nykyistä selkeämmin korostaa energiajärjestelmän joustojen ja varastoinnin merkitystä tilanteessa, jossa uusiutuvan energian osuus jatkaa kasvuaan. Erityisesti energian varastointiratkaisujen ja vetyteknologioiden edistyminen edellyttää ennakoitavaa sääntely- ja toimintaympäristöä sekä riittäviä taloudellisia kannustimia (päästöjen hinnoittelu), jotta tarvittavat investoinnit toteutuvat ajoissa ja riittävässä mittakaavassa.

Kustannustehokkaat ja oikeudenmukaiset ilmastotoimet edellyttävät riittävää ja ajantasaista tutkittua tietoa. KEITO-skenaariot ja pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma ovat tärkeä osa tarvittavaa tietopohjaa.

Suomen ilmastolain mukaisten ilmastotavoitteiden toteutuminen edellyttäisi energia- ja ilmastostrategian kehitysarvion mukaista uraa selvästi suurempaa kokonaispäästöjen nettovähennemää. Muutos on haasteellinen toteutettavaksi pelkästään suorilla päästövähennyksillä

ja teknisillä nieluilla, ja pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksen perusteella myös maankäyttösektorin nettonieluja pitäisi pystyä lisäämään merkittävästi.

Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää kustannustehokkaiden ja vaikuttavien ohjauskeinojen käyttöönottoa. Poliitiikkatoimia ei voi suunnitella yksittäisten toimialojen tai kokoluokkien näkökulmasta, vaan koko yrityskentän tarpeet ja potentiaali huomioiden. Markkinaehtoiset ratkaisut, kuten selkeä päästöjen hinnoittelu ja teknologianeutraalit kannustimet, ovat avainasemassa päästövähennysten toteuttamisessa tehokkaasti ja laajasti yrittäjyyttä tukevalla tavalla

Valittujen toimenpiteiden tulee perustua parhaaseen saatavilla olevaan tutkittuun tietoon ja olla mitattavissa sekä vaikuttavuudeltaan todennettavissa. Puhtaan teknologian käyttöönottoa, kiertotaloutta ja uusiutuvan energian hankkeita tulee tukea tavalla, joka vahvistaa yritysten investointihalukkuutta ja kotimaisen arvonlisän syntyä.

Ilmastomuutoksen hillitseminen ja kiertotalouden edistäminen vaikuttavat laajasti myös yrittäjiin. Talouden rakenteita tulee muokata niin, että fossiilittomista polttoaineista päästään eroon ja kiertotaloutta edistetään määrätietoisesti. Vero- ja tukipolitiikkaa tulee muokata tukemaan yhä voimakkaammin siirtymää kohti hiilineutraalia kiertotaloutta. Verotuksen painopistettä tulisi siirtää voimakkaasti työn ja yrittäjyyden verotuksesta kohti haittojen, kuten päästöjen, verotusta.

Pienet ja keskisuuret yritykset ovat avainasemassa ilmastotavoitteiden saavuttamisessa, sillä ne muodostavat suuren osan Suomen taloudesta ja työllisyydestä. Siksi ilmastopolitiikan valmistelussa ja toimeenpanossa on varmistettava, että yritykset saavat selkeät ja ennakoitavat pelisäännöt, riittävästi tietoa sekä hallinnollisesti yksinkertaiset tukijärjestelmät. Ilmastotoimien onnistuminen edellyttää, että sääntely kannustaa investointeihin ja mahdollistaa markkinaehtoisten ratkaisujen syntymisen Suomessa.

Pk-yritykset tulee huomioida myös kansallisen ilmastopolitiikan laajentamisen sekä kehittämisen valmisteluissa ja täytäntöönpanossa. Yrittäjät tarvitsevat riittävästi tietoa, neuvontaa ja tukea uusien sääntöjen ja velvoitteiden noudattamiseksi sekä päästöjen vähentämiseksi.

Toimien kohdentaminen

Jokaisen sektorin on osallistuttava omalta osaltaan ilmastomuutoksen hidastamiseen. Tarvittaessa kansallisia toimia kannattaa silti kohdentaa aloille, joissa ne ovat kustannustehokkaimpia ja vaikuttavimpia. Ilmastotoimien tehokasta kohdentumista voidaan edistää esimerkiksi laajentamalla

päästökauppaa, kehittämällä hiilimarkkinoita ja selvittämällä sektoreiden välisten kompensatiojärjestelmien mahdollisuutta ja toimivuutta.

Ohlsbom Roope
Suomen Yrittäjät